

מסורת הש"ס

- (א) לעיל יא: וי"ג, ט לקמן
קו: א לקמן יג, קו:
ד) וְלַעֲלֹל ג: לקמן כ,א
(ס) וְלִקְמָן כד, ע"ש,
ו) לקמן יז: לא:
ז) בַּתּוֹסֶפֶתא לַפִּטְיָא לֹא מַחֲלֵי רַק בִּצְרָה ה' דַּמְיִלְתִּין מִנָּה שְׂוִי"ל ג' אֲחִין נִשְׁוֹאִין ג' נָשִׁים נִכְרִית וּמַת אֶחָד מֵעֵשָׂה בַּה עָנִי מַחֲמֵר וּמַת הִרְי אֶלֹו חוֹלָנֹת וְלֹא מִתִּיבָנֵמוֹת וְזוּ הִיא כֶּרֶם אֶשֶׁת חֹם מֵאֵל שְׂוֹלֵת וְלֹא מִתִּיבָנֵמוֹת דְּבִרִי ר' יוֹסִי,
ח) וְלִקְמָן קט,
ט) וְכַוּנוֹת יו"א, י) וְלִקְמָן לא:
כ) וְסֵס, ט) וְסֵס י,א.

»

תורה אור השלם

- וַיְהִי הַבֶּכּוֹר אֲשֶׁר תִּלְדַּי יָקֻם עַל שֵׁם אָדָמוֹ דְּהוּת וְלֹא יִתְּנָה שְׂמוֹ מִישְׁרָאֵל: דברים כו ו
- כִּי יִשְׁבּוּ אֲדָמוֹ וַיְהִי וּבֵית אֶחָד מֵהֶם וּבֶן אֶיִן לוֹ לֹא הָיְתָה אִשֶׁת הַיֶּמֶת הַחוּצָה לְאִשׁוֹ וְיָיָקָה יָבֹא עֲלֶיהָ וְלִקְחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וַיִּבְרָמָה:

דברים כה ה

»

הגהות הב"ח

- (א) גַּם מִתּוֹ אִלּוּ מֵחֲלָוִי אִרְבַּעַרְשֹׁוּ נִדְמוּתִין מוֹתֵרוֹת:
(ב) רש"י ד"ה אֵלֶּה נִשְׁוֹאִי וְכִי וְכִי נִשְׁוֹאִין לִשְׁלֹו נִפְלֵה לַפִּטְיָו לַהֲמִיִּס:
(ג) ד"ה מִשּׁוֹם וְכִי דִקְעָה לִיָּה וְכִוִּיתִּיה מִינֵה:
(ד) ד"ה כֶּרֶם אִילִנִּיֹות ה"רָא עַם ד"הָ וּמַת נֵלֵל:
(ה) ד"ה שֶׁלֹא מִלִּנְיָו וְכִי דִרְשֵׁה הַסִּיד וְהֶח"כ מ"ה לֹא לַמְעוֹטִי כֶּרֶם וְכִי לֹא בִּעִיָּה הַסִּיד וְהֶח"כ מ"ד

דאורייתא תלד:

»

מוסף רש"י

תובא בעמוד קודם.

»

תוס' חד מקבאי

והלכתא צרת ממאנת [מותרת] אפילו [לוח] שמיאנה בו ולא גוינין משום בתי ממאנת שטורה משום דבשעת נפילה נראית כצרת בתו והממאנת עצמה אסורה לזה שמיאנה בו ומותרת לאחיו כשמואל דאמר מיאנה לזה מותרת לזה: גרסינן בנדה פירק בנות כותים קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין קטן שמא [ימצאן] טריס קטנה תמצא אילוניות ואקשינן כי תמצא אילוניות מאי הוי והא מקח טעות הוא ואין כאן אסור אשתא ואפ"י גט לא בעיא דהא תנן וכולן אם נמצאו אילוניות צרותיהן מותרות להתייבם ואם אילוניות היתה צריכה גט מספק אמאי מותרת להתייבם ודלמא צרת ערוה היא אלא לאו שר"מ דאילוניות לא בעיא גט ועוד תניא בפי' הוורק כל עריות שאמרו צרותיהן מותרות הלכו הצרות האלו ונישאו ונמצאו אילונות תצא מזה ומהו שמא כיון דנמצאו העריות אילוניות לאו צרת

חמש עשרה נשים

א"ל פניסותא. אתרווייהו לישני מהדר דקתני אחת כשרה ואחת פסולה אלמא היא אסורה וזרתה מותרת:
זרם ממאנא. נפלו לפניו ז' יצמות מאח אחד גדולה וקטנה ומיאנה זו הקטנה זרתה אסורה:
למאן. אסורה אילימא אף לשאר אחין השתא היא גופה מותרת לזה:
אלא לדידיה. ליבס שמיאנה

זו אסורה דמיאון עקר ליה לזיקה וקאי עליה בזשט אח. וא"ת מיאון נישואין קמאי עקר והרי היא נכרית אכלו ומותרת לו גזירה דרצנן היא הוילז ולא מיאנה בזראשון ומכח נישואין ו) נפלה להתייבס נראית כאשת אחיו והכי אמרי' לקמן משעת נפילה נראית ככלתו כו'. והא דשמואל

בפ' ז"ש (לקמן דף קז:): **משום זרם זרם ממאנא**. דלמי למישרי זרת בתו קטנה שנפלה לו לייבוס ומיאנה זו דלדמינן נישואין קמאי קא עקרא ואין זו זרת ערוה. וה"ד מיאון בזמו הוילז והוא קיים דאין מיאון אלא בזיממה שלא קיבל אציה קידושה משכמת לה בזיממה בזיי האז כדמנן בפרק ז"ש^י קטנה שהשיאה אציה ונתגרסה הרי היא ימאנה בזיי האז דפקע ו) לה זכותיה מינה משילתה מרשותו ואם הלכה ונשאת לאחי אציה יכולה למאן ביבס בזיי אציה:
מיאנה בצעל. קטנה ימומה נכרית שמיאנה בצעל מותרת לתמיה לפי שעקרמה לקדושין והרי היא כמפומה ולא כלתו היא:
ביבס אסורה לאציו. דייון דלהנו נישואין קמאי לזוקקה ליבס נראית כאשתו גמורה ונראית ככלתו של זה:
ה"ג. בזמו ממאנת:
משעת נפילה. שנפלה בתו לפניו לייבוס והוצרכה למאן זו נראית כאשת אחיו ונראית זרתה זרת הבת:
זרם אילוניות. הרי שהיה נשוי ז' נשים והא' אילוניות. אילוניות דוכרניתא דלא ילדה^י לשון איל זכר ומן האלן ו):
ומה נפלא בניס. שמיאן אסורות להתייבס ופטורות מן החליצה:
שנאמר והיה הבכור אשר תלד בראויה לילד פרט לאילוניות. וכיון דפטורה קיימא עליה בזשט אח וזרתה זרת ערוה. ואע"ג דהאי והיה הבכור אשר תלד מיתוקס כמילתין לקמן (דף כד.) בגדול האחים ומהכה נפקא לן מזהו בגדול לייבס מ"מ דרשנין הן פרט לאילוניות מאשר תלד דקרא ימירא הוא כיון דהבכור ביבס גופיה משמעי:
מאמר. קדושי יצמה:
הרי אלו. שמי נשים:
חוללות. דאילו כנסה היה פקעה זיקה קמייתא ולא היה עלה אלא זיקת נשואי האחרון אבל מאמר לא מפקע זיקה והוא עלה קת זיקת ראשון וקת זיקת האחרון:
דכפיז ומס אחד מהם. ולא זו עשמו ז' בעליה זיקת שניהם עליה ושמיאן אסורות מדרצנן וקרא אסמכתא בעלמא כדמפרש בפ' ד' אחין^י ובחליצה דחדא לא מיפטררא אידך דלאו מצית אחד קאתא הוילז ולא כנסה ואי לא

עבד זה מאמר לא הואי עלה אלא זיקת ראשון והוו להו שמי יצמות הבאות מצ' בזים ושמיאן מתייבמות:
שאיסור נפילה גרם לה. שנפלה ז' פעמים מזיקה אחת:
שלא מלינו בל הסורה. שחאסר אלא מדרצנן הוא דמיתסרפ שאין כאן איסור ערוה ואסורה זרתה ו)^י:
הא דאורייתא. תלד למעוטי זרת אילוניות דאסירא ואפילו חליצה לא צביא:
והא דרצנן. כדמפרש טעמא בפ' ד' אחין^י וקאסרי לה על השלישי:
לאן שהכיר זה. דכז אסי צהכיר זה כשנשאה שהיא אילוניות ואין כאן מקח טעות והרי היא אשתו וזרתה היא זרת אילוניות ורחמנא פטרה מאשר תלד ומתני' בשלא הכיר זה כשנשאה שתהא אילוניות ומקחו מקח טעות ולאו אשתו היא לפיכך זרתה מותרת דלאו זרת אילוניות היא:
שנמצאו. לאחר נישואין:
הלכתא

שאמר הבעל בפירוש שיקפיד אם תמצא אילוניות ותוספתא שכתב הרב אלפסי וכולן שנמצאו איילוניות או שהיו נשואות לאחרים בין בחיי הבעל בין לאחר מיתה כגון שגילה הבעל בחייו שיקפיד אם תמצא איילוניות ורבינו יעקב תריץ אליבא דרב אשי כל זמן שלא הכיר בה הראשון הרי היא כאשתו ואע"פ שאם היה מכיר בה והיה מקפיד יוצאה בלא גט ואעפ"כ כל זמן שלא הקפיד לא מחזקין לה בהכי והואו דתנן בפ' הוורק מיירי שהכיר בהן הבעל שאינן איילוניות והקפיד והצותה לא ידעו בקפידת הבעל ונשאו ולפיכך תצא מזה ומהו וכל הדרכים האלו ומתני' דהכא נמי דקתני נמצאו איילונות מותרות כגון שהקפיד הבעל בחייו שאמר אם תמצא איילוניות אנרשנה והתוספתא שכתב הרב אלפסי בין בחיי הבעל בין לאחר מיתת הבעל כגון שאמר הבעל בחייו שיקפיד אם תמצא אילונות אבל כל זמן שלא יקפיד וכן אם מת ולא הכיר בה לא מחזיקים ליה שיקפיד והרי היא כאשתו ולפיכך אמרו קטנה שמא תמצא אילוניות ועוד יש לפרש אליבא

פרק ראשון יבמות

יב.

להיא גופה כדאמרין פ"ק דטוטה (דף ו. וסס) דספק טוטה חוללת ולא מתייבמת משום ק"ו:
מי אמרינן ק"ו במקום מצוה בו'. וא"ת תפשוט מפ"ק דטוטה (דף ז.) דקתני חוללת ולא מתייבמת ומפרש בגמ' משום ק"ו וי"ל דאיכא הסם טעמא אחרינא כדמפרש הסם:
צרתה נמי לא עברה ביה מעשה. תימנה נחי דלא עבדה ביה מעשה מ"מ כיון דהממאנת אסורה ליה הוי זרתה כלרת ערוה והיכי מדמה לה לממאנת דשריא לאחין:
אלא לאו ביבם וקתני צרותיהן מותרות. שהמיאון עוקר לנישואין קמאי תימנה למאי דס"ד השתא תקשה ליה סיפא דקתני כל שיכולה למאן ולא מיאנה זרתה חוללת ולא מתייבמת ואם איתא דעקרה נישואין קמאי תמאן השתא ומתייבס זרתה דהיי פריך עלה לקמן וי"ל דלמאי דסלקא דעתך השתא מצי למימר דמתני' דליתא קמן שתמאן או בגדולה ולקמן דפריך עלה משום דצעי לחוקמי מתני' אפילו היא קטנה ואיתה קמן:
מאי לאו למעוטי צרת איאנית דשריא. וא"ת אמאי לא פריך מינה לעיל למאן דאסר זרת מחזיר גרושה ולימא ליה מאי לאו למעוטי זרת מחזיר גרושה דשרי וי"ל דלא משמע ליה למעוטי מזו היא אלא כיוצא בה דאילוניות דמיא לאשת שני מתים דזו וזו מותרות לבצליהן אבל מחזיר גרושה נאסרה לבעלה:
תני שחיו. וא"ת לרצא דשרי זרת בתו לאילונות אפי' הכיר זה מה חידוש הוא לשנות בתוספתא וכולן שנמצאו אילוניות בין בזמו אילונות וכולן שנמצאו אחר מיתה בשלמא לרב אסי אינטריך לאשמעינן בזיי בעל דסד"א הוילז ובחייו נמצאת אילוניות דלמא קיבלה וי"ל דס"ד למיסקה כשנמצאת אחר מיתה משום דבשעת נפילה נראית כזרת בתו כדאסר לעיל זרת בתו ממאנת וא"ת מ"ש אילוניות מממאנת ויש לומר דהסם מיחסרפ מיאון הכא לא מיחסרפ מידי א"י ממאנת אין לה קול ובשעת מיאון נראית כזרת בתו אבל אילוניות יש לה קול וידוע שלא היתה זרת בתו וא"ת מאי פריך הכא לרצא מדקתני שנמצאו יימא דנקט נמצאו לרצותא וי"ל דצהכיר זה איכא רצותא טפי להכי משני תני שהיו

שלא

אלו חולצות ולא מתייבמות שנאמר וּמַת אֶחָד מֵהֶם יִבְמָה יָבֹא עָלֶיהָ מִי שְׁעָלֶיהָ זִיקָת יָבֵם אֶחָד וְלֹא זִיקָת שְׁנֵי יָבָמִין וְקִתְנִי עָלֶהּ (א) אמר רב יוסף זו היא צרת אשת אח מאב שאיסור נפילה גרם לה שלא מצינו בכל התורה כולה כגון זאת זו היא למעוטי מאי לאו למעוטי צרת אילוניות דשריא לא למעוטי צרת אילוניות דאסירא ומאי זו היא דאיסור נפילה גרם לה צרתה בעיא חליצה אפילו חליצה לא בעיא מ"מ הא דאורייתא הא דרבנן תנן וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו אילוניות צרותיהן מותרות לא קשיא כאן שהכיר בה כאן שלא הכיר בה דיקא נמי דקתני שנמצאו ולא קתני שהיו שמע מינה אמר רבא הלכתא

עבד זה מאמר לא הואי עלה אלא זיקת ראשון והוו להו שמי יצמות הבאות מצ' בזים ושמיאן מתייבמות:
שאיסור נפילה גרם לה. שנפלה ז' פעמים מזיקה אחת:
שלא מלינו בל הסורה. שחאסר אלא מדרצנן הוא דמיתסרפ שאין כאן איסור ערוה ואסורה זרתה ו)^י:
הא דאורייתא. תלד למעוטי זרת אילוניות דאסירא ואפילו חליצה לא צביא:
והא דרצנן. כדמפרש טעמא בפ' ד' אחין^י וקאסרי לה על השלישי:
לאן שהכיר זה. דכז אסי צהכיר זה כשנשאה שהיא אילוניות ואין כאן מקח טעות והרי היא אשתו וזרתה היא זרת אילוניות ורחמנא פטרה מאשר תלד ומתני' בשלא הכיר זה כשנשאה שתהא אילוניות ומקחו מקח טעות ולאו אשתו היא לפיכך זרתה מותרת דלאו זרת אילוניות היא:
שנמצאו. לאחר נישואין:
הלכתא

שאמר הבעל בפירוש שיקפיד אם תמצא אילוניות ותוספתא שכתב הרב אלפסי וכולן שנמצאו איילוניות או שהיו נשואות לאחרים בין בחיי הבעל בין לאחר מיתה כגון שגילה הבעל בחייו שיקפיד אם תמצא איילוניות ורבינו יעקב תריץ אליבא דרב אשי כל זמן שלא הכיר בה הראשון הרי היא כאשתו ואע"פ שאם היה מכיר בה והיה מקפיד יוצאה בלא גט ואעפ"כ כל זמן שלא הקפיד לא מחזקין לה בהכי והואו דתנן בפ' הוורק מיירי שהכיר בהן הבעל שאינן איילוניות והקפיד והצותה לא ידעו בקפידת הבעל ונשאו ולפיכך תצא מזה ומהו וכל הדרכים האלו ומתני' דהכא נמי דקתני נמצאו איילונות מותרות כגון שהקפיד הבעל בחייו שאמר אם תמצא איילוניות אנרשנה והתוספתא שכתב הרב אלפסי בין בחיי הבעל בין לאחר מיתת הבעל כגון שאמר הבעל בחייו שיקפיד אם תמצא אילונות אבל כל זמן שלא יקפיד וכן אם מת ולא הכיר בה לא מחזיקים ליה שיקפיד והרי היא כאשתו ולפיכך אמרו קטנה שמא תמצא אילוניות ועוד יש לפרש אליבא

עין משפט ונר מצוה

מו א (מיי פ"ו מהל' יבום הלכה כג)
טו"ש"ע אה"ע סימן קעג סעי' ד':

מו ב ג מיי פ"ה"א מהל' גירושין הלכה טז ז
סמג עשין נ טו"ש"ע אה"ע סימן קנה סעיף יא וסימן קעג סעיף יד:

מוז ד מיי פ"ו מהלכות יבום הלכה ח סמג עשין יז טו"ש"ע אה"ע סימן קעב סעיף א':

»

תוספות ישנים

ביאנה בזה מותרת בזה. כלומר בלחיו לפי שהמאיון עוקר הדיקה. וא"ת אף לאותן שמיאנה נמי תשמישי שהמאיון יעקוד הקדושין תמאן ראשון ומיהה כמו נכרית בעלמא. וי"ל דטעמא משום דמשעת נפילה נראית כאשת אח דמזינין ענשנך לה לילא ממנו ע"י מיאון נראית כאשת אחיו כדלחמירין לקמן מיאנה ביבס אסורה לאציו משום דמשעת נפילה נראית כזרת בתו ולכן נאסרה כ"א מנפומת גנו:
מאי לאו למעוטי זרת אילונות דשריא. אבל אי"ל זרת טוטה וזרת מחזיר גרושהו דאין גט ומשכח דטוטה כהן שאסורה משום אשת חם מזה ולא משום ערוה אחרת. וא"ת דלמא אהא למעוטי זרת ממאנת א) שלא היתה מעולם אשת אחיו אסורה רק משום גזרה משום זרת בתו ממאנת:

(א) חסר כאן והנלה ד"ל זרת ממאנת וי"ל דממאנת נמי לא הוה ערוה דטוטה דכיון דמיאנה ממאן שלא היתה כו'.

»

תוס' חד מקבאי (המשך)

להתייבם אבל לרב אשי צרת אילוניות שהכיר בה אפי' אשת בעלמא שאינה ערוה אסורה להתייבם ואולא לעלמא בלא חליצה ומתני' דהכא דפרקי הוורק דאמר צרותיהן מותרת להתייבם דוקא נמצאו לאחר קדושין מופת שהוא מקח טעות ו) ולרבה דאיי כיון שמותרת להתייבם כשנמצאו אילוניות אין כאן קדושין כלל ואי' קשיא ההיא דפי' בנות כותים דאמר קטנה שמא תמצא איילונות והא אמרת דאין כאן קדושין כלל ואם נמצאת איילונות אין כאן איסור אשת אח ואי לאו מתני' דהכא הלא היא דפי' הוורק ל"ק מידי דאיכא למימר (יורלבה) ודלרב אשין נמי ספק מקח טעות הוא שמא יקפיד שמא לא יקפיד וחולצת ולא מתייבמת ומפני שהלכו צרותיהן ונשאו בלא חליצה תצא מזה ומה וכל הדרכים האלו בה אבל מתני' הכא קתני נמצאו איילוניות צרותיהן מותרות להתייבם שי"מ דרדאי מותרות וי"ל (מכרבה) ודרב אשין מוקים לה למתני' דהכא כגון

ונשאו בלא חליצה תצא מזה ומה וכל הדרכים האלו בה אבל מתני' הכא קתני נמצאו איילוניות צרותיהן מותרות להתייבם שי"מ דרדאי מותרות וי"ל (מכרבה) ודרב אשין מוקים לה למתני' דהכא כגון

^[1] ז"ל ולדידיה ודאי וכו' וי"ל לרב אש